

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

У публікації відзначено, що в сучасному інформаційному суспільстві значно зростає роль мови та художньої літератури. Це зумовлює значне підвищення вимог до підготовки майбутніх учителів-філологів. Тому існує актуальна потреба у визначенні й осмисленні цих вимог.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури й нормативних джерел виявити та проаналізувати основні вимоги до підготовки сучасних учителів-філологів у вітчизняній вищій школі. Для досягнення поставленої мети використовувався комплекс різних методів дослідження: теоретичних – аналіз нормативних документів та педагогічної літератури, узагальнення, порівняння висновків фахівців щодо основних вимог до підготовки майбутніх учителів-словесників; емпіричних – бесіди, анкетування представників адміністрації школи та досвідчених учителів філологічних предметів для уточнення їхніх точок зору з цього питання.

На основі аналізу нормативних документів (Закон «Про освіту», Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року) та наукових праць учених (О. Заболотська, І. Клак, О. Семенов та ін.) зроблено висновок про те, що в процесі здійснення професійної підготовки майбутніх учителів-філологів необхідно забезпечити їх формування як компетентних педагогів, які володіють інноваційною методикою викладання мови й літератури на основі застосування комп'ютерних технологій, є творчими особистостями, носіями високої моральної і мовної культури та гуманістичних цінностей, які проявляють потребу в постійному професійно-особистісному самовдосконаленні, а як наслідок – спроможні успішно реалізовувати свої фахові функції та творчо виконувати поставлені перед ними професійні завдання, зокрема формувати у школярів визначені ключові та предметні компетентності. Ці вимоги необхідно враховувати в освітньому процесі педагогічного закладу вищої освіти. У подальшому науковому пошуку передбачається теоретично обґрунтувати й розробити авторську методику підготовки майбутніх учителів філологічних предметів відповідно до сучасних вимог.

Ключові слова: сучасні вимоги, підготовка, майбутній учитель, студенти філологічних спеціальностей.

Plis V.P. Modern requirements for the future philology teachers education. The publication notes that in today's informational society the role of language and fiction is increasing. This leads to a significant increase in the future philology teachers education. Therefore, it is an urge to identify and understand these requirements.

The aim of the article is to identify and analyze the basic requirements for the training of modern philology teachers in the national high school, based on the analysis of scientific literature and standard sources. To achieve this goal, a set of different research methods was used: theoretical – the analysis of standard documents and pedagogical literature, generalization, comparison of experts' conclusions on the basic requirements for the future philology teachers education; empirical - interviews, surveys of school administration representatives and experienced philology teachers to clarify their points of view.

Based on the analysis of standard documents (Law on Education, National Doctrine of Education Development in Ukraine, National Strategy for the Education Development in Ukraine until 2021) and scientific works of multiple scientists (O. Zabolotskaya, I. Klak, O. Semenog and others .) it is concluded that in the process of professional future philology teachers education is necessary to ensure their formation as competent teachers who master innovative methodology of teaching the language and literature based on the usage of computer technologies, are creative personalities, holders of high moral and linguistic culture and humanistic values, who show the need for constant professional and personal self-improvement, and as a consequence - are able to successfully fulfill their professional functions and creatively perform their assigned professional tasks, in particular to form the key and subject competence of the students. These requirements should be taken into account in the educational process of the pedagogical institution of higher education. Within further scientific research it is supposed to theoretically substantiate and develop own methodology of future teachers of philological subjects education according to modern requirements.

Keywords: modern requirements, preparation, future teacher, students of philological majors.

Вступ. Активна інтеграція України в європейський простір, динамічний розвиток суспільства в соціальному й культурному вимірі зумовили значне зростання ролі комунікації, що реалізується як свідомо організований взаємовплив між людьми, їхніми поглядами й цінностями. У свою чергу, це сприяє збільшенню соціальної значущості мови як системи знаків, що дає змогу здійснювати процес спілкування між співрозмовниками на основі обміну думками між ними, розуміння один одного, а також пізнання інших людей та оточуючого світу загалом.

Слід зауважити, що кожна мова, з одного боку, забезпечує збереження та подальший розвиток народної культури певного етносу, духовний розвиток його представників, а, з іншого боку, – робить можливим

організацію взаємодії людей з носіями інших мов та культур, сприяє досягненню взаєморозуміння між учасниками комунікації. З огляду на це, французький дослідник Е. Сепір цілком слушно зазначає, що мову можна сприймати як своєрідний путівник, що з кожним роком отримує все більше значущості в науковому вивченні культури (Sepir, 1993).

Важливо також підкреслити, що слова, вербальні конструкції мови виступають єдиними виразними засобами для художньої літератури. Цей вид мистецтва є ефективним засобом розумового, морального, національного й естетичного виховання особистості. Залучення дітей до читання художньої літератури сприяє також розвитку їхнього мовлення, творчого мислення, емоційної сфери, уяви.

Відаючи належне важливій ролі суспільствознавчих та гуманітарних наук у житті людства, відомий французький філософ і культуролог К. Леві-Стросс ще в середині XX ст. цілком слушно прогнозував, що або XXI століття стане століттям наук про людину та суспільство, або історія людської цивілізації взагалі може закінчитися (Levi-Stross, 1950). Висловлену цим автором думку про те, що в сучасному супертехнологічному суспільстві саме суспільствознавчі й гуманітарні, зокрема філологічні науки, мають зайняти провідне місце, підтримують сьогодні багато вітчизняних учених, вбачаючи саме в цих науках засіб успішного духовного відродження української нації.

Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства роль мови та художньої літератури в житті його членів значно зростає. А це, у свою чергу, зумовлює підвищення вимог до підготовки майбутніх учителів-філологів.

Як встановлено, різні аспекти зазначеної проблеми знаходяться в центрі уваги багатьох науковців. Так, проблемі формування професійного переконливого мовлення у студентів, розвитку в них комунікативної культури присвячено праці Н. Бабич, І. Беха, Г. Васяновича, М. Вашуленка, Б. Головіна, О. Горошкіної, Л. Мацько, Г. Сагач та ін. Авторські технології формування професійної компетентності студентів-філологів, шляхи підвищення педагогічної майстерності в учителів філологічних предметів запропоновано в наукових доробках Н. Іваницької, Ю. Картави, О. Семеног, І. Хом'яка, В. Шуляра та ін. Способи розвитку фахової компетентності в учителів філологічного профілю проаналізовано в публікаціях Т. Дрозд, Л. Лузан, В. Сидоренка, Н. Химери, Н. Шацької та ін.

Відзначаючи вагомий внесок науковців у вивчення різних аспектів проблеми здійснення професійної підготовки майбутніх учителів-філологів, слід зазначити, що в сучасних умовах динамічного розвитку суспільства

відбуваються активні зрушення в самих вимогах до здійснення цього процесу. Отже, сьогодні існує актуальна потреба в їх визначенні й осмисленні.

Мета статті – на основі аналізу нормативних документів і наукової літератури виявити та проаналізувати основні вимоги до підготовки сучасних учителів-філологів у вищій школі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використовувався комплекс різних методів дослідження: теоретичних – аналіз нормативних документів та педагогічної літератури, узагальнення, порівняння висновків фахівців щодо основних вимог до підготовки майбутніх учителів-словесників; емпіричних – бесіди, анкетування представників адміністрації школи та досвідчених учителів філологічних предметів для уточнення їхніх точок зору з цього питання.

Результати. Як наголошується в Законі «Про освіту», основною метою шкільної освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості учня, готового до свідомого життєвого вибору, постійного самовдосконалення й самореалізації. Досягнення цієї мети відбувається через формування в учнів основних ключових компетентностей, чільне місце серед яких займають такі: вільне володіння державною, рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, громадянські, соціальні й культурна компетентності тощо (Закон «Pro osvit», 2017). Очевидно, що провідна роль у формуванні названих компетентностей належить саме вчителям-словесникам. Тому в процесі їхньої професійної підготовки необхідно забезпечити готовність до формування цих компетентностей у школярів.

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні наголошується, що основна мета сучасної державної політики в цій царині полягає в створенні оптимальних умов для всебічного особистісного становлення суб'єктів педагогічної взаємодії, забезпеченні їх формування як гідних громадян та творчих індивідуальностей, які готові ефективно працювати на благо рідного народу та задля його кращого майбутнього, прагнуть вчитися протягом усього життя, примножувати соціально значущі національні й загальнолюдські цінності (Natsionalna doktryna rozvytku osvity u XXI stolitti, 2002).

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року відзначається, що сьогодні в цій галузі спостерігаються різні негативні тенденції, зокрема такі, як: повільне здійснення гуманізації й екологізації освіти; недостатня її відповідність сучасним вимогам та індивідуальним запитам суб'єктів навчання; зниження рівня сформованості моральності й духовності учнів та студентів, відсутність у багатьох із них культури

поведінки тощо. З урахуванням викладеного в указаній стратегії сформульовано низку таких невідкладних завдань, як: здійснення активної модернізації системи освіти на основі визнання людини основною цінністю; забезпечення узгодження в освітньому процесі інтересів держави та інтересів, запитів, очікувань кожної окремої особистості, дотримання курсу подальшого розвитку освіти на послідовну демократизацію, гуманізацію навчання й виховання дітей та молоді, педагогічну ідеологізацію цих процесів шляхом переорієнтації на загальнолюдські гуманістичні цінності та виміри тощо. У свою чергу, це вимагає докорінної модернізації системи підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів (*Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku*, 2013).

З урахуванням викладених у нормативних документах вимог до здійснення освіти, в науковій літературі зазначається, що сьогодні школа має забезпечити ефективне виконання не тільки традиційних освітніх функцій, але й формування кожного учня як всебічно розвиненої особистості. У світлі цього важливою вимогою до вчителя є забезпечення готовності до виконання покладених на нього професійних завдань, зокрема до здійснення оперативної педагогічної підтримки індивідуального розвитку кожного учня, процесу його становлення як успішного суб'єкта життєдіяльності (*Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia*, 2014).

Стосовно професійної підготовки саме майбутніх педагогів-словесників Л. Сімоненко зазначає, що сьогодні необхідно зробити наголос на формуванні в них методичної компетентності, зокрема здатності забезпечувати духовний розвиток особистості, успішно формувати в учнів уміння здійснювати активний пошук потрібної їм інформації та доцільно використовувати її в різних ситуаціях життя в умовах інформаційного суспільства (*Simonenko*, 2016).

О. Семеног підкреслює, що сьогодні важливим завданням підготовки майбутнього вчителя-філолога є забезпечення його становлення як культуромовної особистості, «носія національного коду» (*Semenoh*, 2007), адже кожний педагог має стати для школярів взірцем високої мовної культури. Причому особливу значущість це завдання набуває для професійної підготовки майбутніх учителів української мови та літератури, бо саме вони виконують основну роль у формуванні кожного учня вітчизняної школи як «української культуромовної особистості» (*Semenoh*, 2007).

Водночас авторка відзначає, що вимоги до якості філологічної освіти в школі зростають набагато швидше, ніж відбуваються зміни в організації та змісті професійної підготовки вчителів-словесників. Унаслідок цього їхня

підготовка має ряд суттєвих недоліків, зокрема таких: у навчальних планах філологічних факультетів відсутні такі фундаментальні дисципліни, як: філософія освіти, риторика, лінгвопсихологія, комунікативна лінгвістика, нерідко – навіть українознавство; порушено оптимальне співвідношення між годинами, що відводяться студентам на вивчення різних фахових дисциплін; в освітньому процесі слабо здійснюється інтеграція як між різними філологічними дисциплінами, так і між зазначеними дисциплінами та курсами з психології, педагогіки, методики викладання фахового предмету тощо (наприклад, майбутнім учителям, як правило, не викладаються інтегративні спецкурси курсів з філологічної інформатики, порівняльної педагогіки, лінгвоукраїнознавства, етнолінгводидактичної культури педагога тощо); у багатьох майбутніх лінгвістів практично не сформовані вміння правильно інтерпретувати фольклорні й художні тексти, однак ці тексти є важливим джерелом формування у школярів національної самосвідомості та національної культури; на заняттях з методики викладання профільних предметів викладачі вищої школи часто використовують застарілі методи навчання, що негативно впливає на стан сформованості професійної компетентності вчителів-філологів (Semenoh, 2007). Безсумнівно, визначені недоліки вимагають невідкладної корекції.

За результатами дослідження О. Заболотської, під час здійснення професійної підготовки компетентного вчителя-словесника необхідно дотримуватися таких педагогічних умов: забезпечувати інтеграцію змісту соціально-гуманітарних, природничо-наукових та професійно-практичних дисциплін, що є необхідною передумовою цілісного розвитку особистості педагога; сприяти усвідомленню студентами-філологами необхідності прояву своєї індивідуальності під час проходження педагогічної практики, а пізніше – у професійній діяльності в школі; упроваджувати методику професійної підготовки словесників на основі дотримання чітко визначеної таксоманії цілей і програми її реалізації, використання системи різних методів і форм навчання, засобів оптимізації освітнього процесу, моделювання різних ситуацій фахової діяльності (Zabolotska, 2007).

Т. Тарасенко стверджує, що сучасна професійна підготовка майбутніх учителів-філологів у вищій школі має забезпечити формування в них професійно необхідних знань і вмінь, розвиток професійної мотивації та прагнення до творчої самореалізації в педагогічній діяльності, засвоєння професійних ролей учителя й вихователя, забезпечення становлення професійно-педагогічної спрямованості. Тільки в такому випадку можна очікувати досягнення запланованого результату їхньої професійної підготовки – високий рівень сформованості професійної компетентності. Як

конкретизує дослідниця, професійна підготовка майбутніх учителів-філологів має забезпечити засвоєння ними всіх органічних складників цієї компетентності: лінгвістичної (опанування знань та вмінь із фонетики, лексикології, граматики, синтаксису тощо), культурологічної (сформованість правильних уявлень про мову та літературу як важливих феноменів культури), педагогічної (усвідомлення ролі вчителя, уміння реалізовувати на практиці основні професійні функції педагога, здатність до конструювання власного фахового досвіду), психологічної (наявність умінь виявляти та правильно оцінювати здібності, можливості, психологічні особливості кожного вихованця), комунікативної (здатність правильно користуватися вербальними й невербальними засобами в процесі спілкування), методичної (володіння різними методами, формами, прийомами навчання, уміння правильно застосовувати їх в освітньому процесі), інформаційної (спроможність до пошуку й опрацювання інформації, необхідної для здійснення професійно-педагогічної діяльності) (Tarasenko, 2011).

За Т. Тарасенко, під час здійснення професійної підготовки вчителя-філолога важливо враховувати, що вона являє собою відкриту систему. При цьому організаційну структуру та зміст зазначеної підготовки зумовлюють специфіка реалізації освітнього процесу в сучасному педагогічному ЗВО, зміст державних освітніх стандартів вищої професійної та середньої загальної освіти, а також визначені в нормативних документах тенденції подальшої модернізації сучасної освіти (Tarasenko, 2011).

Варто також зауважити, що в умовах інтеграції України в європейський простір існує актуальна потреба у вдосконаленні професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. За висновками І. Клак, цьому сприяє дотримання таких педагогічних умов: створення в освітньому процесі майбутніх учителів-філологів відповідного іншомовного комунікативного середовища; здійснення цілеспрямованого розвитку у студентів позитивної мотивації щодо навчання та майбутньої педагогічної діяльності; забезпечення систематизації й узагальнення основних компонентів професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-словесників шляхом викладання відповідного спецкурсу; залучення студентів-філологів до різних педагогічних видів практик та волонтерської діяльності з носіями мови (Klak, 2015).

Як встановлено в процесі дослідження, важливою вимогою до підготовки майбутніх учителів-словесників є також забезпечення оволодіння ними сучасними комп'ютерними технологіями. Одним із шляхів вирішення цього завдання є реалізація комп'ютерно орієнтованої методики формування у студентів філологічних спеціальностей професійно-педагогічної

компетентності. Зокрема, за висновками С. Процької, для успішної реалізації зазначеної методики важливо дотримуватися таких умов, як: 1) забезпечення професійно орієнтованого контексту змісту навчання, що здійснюється на основі використання сучасних комп'ютерних технологій; 2) передбачення варіативності в доборі сучасних форм і методів навчання студентів; 3) залучення майбутніх учителів-філологів до процесу опанування комп'ютерно орієнтованих засобів навчання як діяльності, що моделює різні аспекти їхньої майбутньої професії; 4) здійснення регулярного моніторингу якості освітнього процесу (Protska, 2019).

Для уточнення вимог до професійної підготовки студентів філологічного профілю було також проведено опитування представників адміністрації шкіл та досвідчених учителів-філологів (усього було опитано 68 педагогів). На основі узагальнення їхніх відповідей визначено, що сучасний педагог, який викладає мову й літературу, має бути моральною особистістю, добре обізнаним фахівцем у галузі мови та літератури, володіти методикою викладання цих навчальних предметів школярам, постійно підвищувати рівень своєї педагогічної майстерності.

Обговорення. Як підтверджують результати проведеного дослідження, науковці та досвідчені шкільні педагоги, констатуючи факт підвищення вимог до професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, висловлюють свої точки зору з цього питання, які значною мірою доповнюють одна одну. Сформульовані фахівцями висновки щодо сучасних вимог до професійної підготовки майбутніх учителів-словесників важливо враховувати в освітньому процесу педагогічного ЗВО.

Висновки. Отже, під час проведення наукових розвідок визначено, що в процесі здійснення професійної підготовки майбутніх учителів-філологів необхідно забезпечити їх формування як компетентних педагогів, які володіють інноваційною методикою викладання мови й літератури на основі застосування комп'ютерних технологій, є творчими особистостями, носіями високої моральної і мовної культури та гуманістичних цінностей, проявляють потребу в постійному професійно-особистісному самовдосконаленні, а як наслідок – спроможні успішно реалізовувати свої фахові функції та творчо виконувати поставлені перед ними професійні завдання, зокрема формувати у школярів визначені ключові та предметні компетентності.

У подальшому науковому пошуку передбачається теоретично обґрунтувати й розробити авторську методику підготовки майбутніх учителів філологічних предметів відповідно до сучасних вимог.

Література:

- Lévi-Strauss C. Préface. Berndt C. H. *Women's Changing Ceremonies in Northern Australia*. Paris, 1950. P. 3-8.
- Заболотська О. О. Теоретико-методичні засади формування індивідуальності майбутніх учителів-словесників у професійній підготовці : дис. ... док-ра пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2007. 549 с.
- Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380) Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- Клак І. Є. Формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення фахових дисципліни : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 20 с.
- Національна доктрина розвитку освіти у XXI століття (затверджено указом президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002_
- Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя : монографія [Акімова О. В., Галузяк В. М. та ін.]. Вінниця, 2014. 416 с.
- Процька С. М. Комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2019. 304 с.
- Семенов О. М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки) : монографія. К., 2007. 303 с.
- Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. М., 1993. 655 с.
- Сімоненко Л. Ю. Лінгводидактичні засади організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Старобільськ, 2016. 297 с.
- Тарасенко Т. В. Реалізація педагогічних умов формування професійної культури майбутніх учителів-філологів. *Перспективи розвитку науки*. 2011. С. 130-134.

REFERENCES:

- Lévi-Strauss, C. (1950). Préface Berndt C. H. *Women's Changing Ceremonies in Northern Australia*. Paris, Hermann : 3-8 (in French).
- Zabolotska, O. O. (2019) *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia indyvidualnosti maibutnikh uchyteliv-slovesnykiv u profesiinii pidhotovtsi* [Theoretical and methodological foundations of forming the personality of future philology teachers in professional training]: (Doctoral's thesis). Kyiv, Ukraine (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (2017) [The Law of Ukraine "On Education"] (Vidomosti Verxovnoyi Rady (VVR), st. 380). Retrieved from: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).
- Klak, I. Ye. (2015) *Formuvannia profesiinoi komunikativnoi kompetentnosti v maibutnikh uchyteliv-filolohiv u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Formation of professional communicative competence of future philology teachers within the process of studying special disciplines] : (Abstract of candidate's thesis). Kyiv, Ukraine (in Ukrainian)
- Natsionalna doktryna rozvytku osvity u XXI stolitti (2002) [National doctrine on the development of education in the 21st century]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (in Ukrainian).
- Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia (2014). [Personal and professional development of the future teacher]. Vinnytsia, 416 s. (in Ukrainian).
- Protska, S. M. (2019). *Kompiuterno orientovana metodyka formuvannia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv-filolohiv* [Computer-oriented methodology for the formation of professional and pedagogical competence of future philology teachers] : (Candidate's thesis). Kyiv, 304 s. (in Ukrainian).

- Semenoh, O. M. (2007). *Ukrainska kulturomovna osobystist uchytelia (shliakhy yii formuvannia v systemi profesiinoi pidhotovky)* [Ukrainian linguo-cultural personality of the teacher (ways of its formation in the system of professional training)]: monografiya. Kyiv, 303 s.
- Sepir, Je. (1993). *Izbrannye trudy po jazykoznaniju i kul'turologii*. [Selected works on linguistics and cultural studies]. Moskva, 655 s. (in Russian)
- Simonenko, L. Yu. (2016). *Lingvodydaktychni zasady organizatsii kontroliu sformovanosti metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy* [Linguo-didactic principles of control organization of the methodological competence formation level of the future Ukrainian language teachers]. (Candidate's thesis). Starobilsk, 297 s. (in Ukrainian)
- Tarasenko, T. V. (2011). *Realizatsiia pedahohichnykh umov formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh uchyteliv-filolohiv* [Pedagogical conditions realization of future philology teachers professional culture formation]. *Perspektyvy rozvytku nauky*. 2011. S. 130-134. (in Ukrainian)

Інформація про автора:

Пліс Валерія Павлівна:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8922-1093>; аспірант кафедри початкової та професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61000.

e-mail: valeriiaplis@karazin.ua

Information about the author:

Plis Valeriia Pavlivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8922-1093>; PhD candidate of the Department of Elementary and Vocational Education of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61000

e-mail: valeriiaplis@karazin.ua

Цитуйте цю статтю як: Пліс В.П. Сучасні вимоги до підготовки майбутніх учителів-філологів. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 79–88. DOI: 10.34142/23128046.2019.47.07

Дата надходження статті до редакції: 29.11.2019

Стаття прийнята до друку: 10.12.2019